

آشنایی با عملیات بیت المقدس 2

عملیات بیت المقدس 2 در تاریخ 66/10/25 و با رمز مقدس «یا زهرا (س)» در منطقه عملیاتی شمال سلیمانیه و با هدف آزادسازی ارتفاعات غرب شهر ماووت عراق آغاز شد.

نیروی زمینی **سپاه پاسداران** به عبور از موانع طبیعی و مصنوعی بسیار سخت از قبیل کوه‌های صعب‌العبور پوشیده از برق رودخانه خروشان قلاچولان میدین متعدد مین، تله‌های انفجاری، سنگرهای کمین و سیم‌های خاردار یورش بی‌امان خود را به موضع دشمن آغاز می‌کنند.

عرض این رودخانه 40 متر است که رزمندگان در برودت بالای منطقه غرب از میان آبهای خروشان آن عبور می‌کنند. درحالی که بر اثر بارندگی شدید، رودخانه قلاچولان طغیان کرده بود و 1/5 متر برف نیز منطقه را سفیدپوش کرده بود.

با هجوم رزمندگان اسلام، نیروهای عراقی مستقر در ارتفاعات مشرف بر شهر ماووت، پس از دادن تلفات زیاد و انهدام چندین دستگاه تانک و نفربر، تعداد زیادی دستگاه‌های مهندسی، 40 دستگاه خودرو، 20 قبضه خمپاره‌انداز، راه فرار را درپیش می‌گیرند. یگان مهندسی - رزمی با توجه به موقعیت کوهستانی منطقه و بالطبع صعب‌العبور بودن آن، در عملیات نصر 8 برای تدارک رزمندگان جاده‌ای را احداث کرده بود از نیروهای عمل‌کننده در عملیات بیت المقدس 2 با استفاده از آن جاده، از توان رزمی بالاتری برخوردار می‌شدند.

قوای اسلام پس از درهم‌کوبیدن تپه‌های 83 و 603 پیاده، گردان یکم تپ 412، یک گردان تانک، یکم تپ 81، کماندویی لشکر 39 و گردان 53 توپخانه عراق، مواضع آنها را تسخیر می‌کنند که تعداد زیادی کشته، زخمی و اسیر از آنها برجای می‌ماند. بدین ترتیب، دشمن از ارتفاعات غربی مشرف بر شهر ماووت عقب رانده می‌شود.

رزمندگان اسلام با حمله به نیروهای دشمن در دشت جنوبی ماووت و شکستن خطوط دفاعی آنها، تا عمق سه کیلومتری پیشروی و تعدادی از نیروهای دشمن را کشته و زخمی می‌کنند و نفرات باقیمانده از دشمن به مناطق اطراف می‌گریزند. طی تهاجم رزمندگان اسلام در این دو محور، علاوه بر کشته و زخمی شدن 1500 نفر و اسارت 550 تن از جمله 30 افسر و 100 درجه‌دار دشمن، 29 ارتفاع، 5 روستا و 110 کیلومتر مربع از سرزمینهای عراق آزاد می‌شود. با روشنایی هوا، اهداف از پیش تعیین شده در این عملیات، حاصل می‌شود و سربازان شکست‌خورده عراق چشم امید خود را به آسمان می‌دوزند تا با کمک نیروی هوایی مانع پیروزی قوای اسلام شوند، اما بارش برف مانع پرواز هر هواپیمایی می‌شود.

رزمندگان اسلام پس از دفع هر نوع تحرکی از سوی دشمن، به تثبیت موقعیت خود می‌پردازند. با وارد شدن نیروهای کمکی به منطقه، مقدمهٔ هجوم دوباره فراهم می‌آید. مرحله دوم عملیات دومین مرحله این عملیات در تاریخ 66/10/27 و در شرایط سخت سرما و یخبندان منطقه به مرحله اجرا درمی‌آید و در ساعات اولیه، تیپ 1 کماندویی از سپاه یکم، تیپ 3 نیروی مخصوص گارد ریاست جمهوری و گردان کماندویی از لشکر 41 عراق مورد تهاجم سخت قرار می‌گیرند و ضربات جبران ناپذیری بر آنها وارد می‌آید.

در این مرحله درهٔ مهم قامیش همراه با ارتفاعات 1100، 1155، 1286، 1837 و 1787 آزاد می‌شوند و علاوه بر 2000 کشته و زخمی، 200 تن دیگر به اسارت رزمندگان درمی‌آیند که بدین ترتیب از ابتدای عملیات، تلفات ارتش عراق به 3500 کشته و زخمی و تعداد اسرا به 750 تن می‌رسد.

مرحله سوم رزمندگان نیروی زمینی سپاه پاسداران پس از پاتکهای عراق در مرحله دوم این عملیات در شرایط سخت سرما و یخبندان منطقه با قلبی مملو از عشق و اراده‌ای پولادین از رودخانهٔ عریض و خروشان ذاب‌الصغیر و دیگر موانع می‌گذرند و بر دشمن یورش می‌برند و طی نبردی بی‌امان بیش از 500 تن از نیروهای دشمن را کشته یا زخمی می‌کنند و تعداد 150 نفر از آنها را به اسارت درمی‌آورند. طی این حمله، قلعهٔ 1775 از ارتفاعات ویسی، و یال ارتباطی و قلعه ارتباطی ویولان به ویسی آزاد می‌شوند. شهر قلعه‌دیزهٔ عراق به همراه روستاهای گناو، عسیاوی و کنگاوی در دید مستقیم رزمندگان و جادهٔ اصلی پاسگاه گناو به قلعه‌دیزه در تیررس آنها واقع می‌شود.

همچنین چند روستا و ارتفاع مهم کرکوک (مرتفع‌ترین قلعهٔ منطقه) به تصرف رزمندگان در می‌آیند و نیز رزمندگان موفق می‌شوند مقادیر قابل توجهی جنگ‌افزار و وسایل تدارکاتی و نظامی را به غنیمت بگیرند و بخش زیادی از آنها را منهدم سازند. دشمن شکست خورده به خاطر شرایط نامساعد جوی موفق نمی‌شود از نیروی هوایی خود استفاده کند و تنها امید و اتکایش به نیروهای پیاده است که با جمع‌آوری نیروهای پراکنده، چند پاتک پیاپی را به اجرا در می‌آورد.

تمام پاتکهای دشمن با مقابله و عکس‌العمل ضدپاتک رزمندگان دفع شده و دشمن پس از دریافت ضربات سخت، به عقب رانده می‌شود. درحالی که نیروهای عراق به خاطر تحمل تلفات و خسارات متعدد، ناتوان و فرسوده است و فرصت هرگونه تعرض و تصمیم‌گیری از آنها سلب شده است، رادیو بغداد دم از پیروزی می‌زند و به نیروهای عراقی که تا عمق 40 کیلومتری خاک خود عقب نشسته‌اند درود می‌فرستد. این تمجیدها و تحسین‌ها، نمی‌تواند روحیه از دست‌رفته سربازان وحشت‌زدهٔ عراق را بازگرداند.

نتایج عملیات مناطق آزادشده:

آزادسازی بیش از 40 ارتفاعات اورال، گلاله، هرمدان، بین دورا، شیخ محمد و یولان. آزادی چندین روستای منطقه. یگانهای منهدم شده دشمن: تیپهای 83 و 603 پیاده. تیپ 81. تیپ 1 کماندویی از سپاه اول. تیپ 3 نیروی مخصوص گارد ریاست جمهوری. گردانهای کماندویی لشکر 41. گردان کماندویی لشکر 39. گردان 53 توپخانه. یک گردان تانک. گردان 1 از تیپ 412.

تجهیزات منهدم شده دشمن:

دهها دستگاه تانک و نفربر. دهها قبضه خمپاره انداز و ضدهوایی. دهها دستگاه خودرو نظامی و مهندسی. غنایم: 15 دستگاه تانک و نفربر. 76 قبضه خمپاره انداز. 17 قبضه توپ ضدهوایی. 75 دستگاه خودرو. تعداد زیادی انواع دستگاههای مخابراتی. مقدار زیادی انواع سلاح سبک و مهمات. تعداد کشته و زخمی دشمن: بیش از 4500 نفر. تعداد اسرا: 900 نفر.

این عملیات دومین عملیات لشکر 10 (بعد از عملیات والفجر 4) در طول هشت سال دفاع مقدس در منطقه غرب کشور در فصل زمستان بود، که بعضی روزهای آن دما به 20 درجه زیر صفر هم می رسید.

عقبه لشکر در این عملیات از اهواز به سنندج و پادگان امام علی (علیه السلام) منتقل شد و گردانها جهت سازماندهی و آموزش به "اردوگاه قائم مابین شهر میاندوآب و مهاباد" منتقل شدند.

قرارگاه تاکتیکی لشکر در موقعیت صف "پشت ارتفاعات قشن" دایر شد و کارهای شناسایی را شروع نمود. نیروهای لشکر در این عملیات می بایست از رودخانه قله چولان عبور می کردند و ادامه مسیر تا زیر ارتفاعات قمیش که پوشیده از برف بود را ادامه میدادند.

با کمک تیم راپل پادگان امام علی (ع) تهران (تیم برادر میرجانی) در شرایط بسیار سخت و خطرناک، و بصورت ابتکاری، با سیم بکسل و ابزارهای لازم پلی را بر روی رودخانه خروشان نصب نمودند نظر به اینکه احداث پل به صورت ضربتی و با حد اقل امکانات صورت گرفته بود (در

زیر پای دشمن) و طول آن به بیش از 200 متر می‌رسید و ارتفاع تا لبه آب رودخانه بیش از 40 متر بود جهت رعایت احتیاط ظرفیت عبوری را حداکثر 10 نفر مشخص نمودند و 10 نفر از پل عبور می‌کردند و همین مسئله باعث طولانی شدن عبور گردانها از پل می‌شد.

احداث این پل باعث شد تا یگانهای همجوار لشکر (لشکر 31 عاشورا) جهت عبور گردانهایش از این پل استفاده نماید. لشکر در این عملیات در 2 مرحله وارد عمل شد و جمعا 11 گردان پیاده و 12 گردان پشتیبانی رزم وارد عمل کرد و اهداف از پیش تعیین شده را تصرف نمود و بعد از تثبیت اهداف تصرف شده، حدود یک ماه پدافند منطقه را به عهده داشت.

عملیات نصر 8 و تصرف ارتفاع گرده‌رش در غرب رودخانه قلعه چولان سرپل زمینه مناسبی را برای انجام عملیات بیت‌القدس 2 فراهم ساخت. ضمن این که با عملیات نصر 4 و تصرف ماووت نیز امکان اجرای عملیات در جناح چپ منطقه فراهم شد و موفقیت حاصل از سلسله عملیات انجام شده در منطقه شمالغرب سبب گردید تا شرایط لازم برای اجرای عملیاتی بزرگ در شمال سلیمانیه فراهم شود. عملیات بیت‌المقدس 2 در شرایط جوی نامناسب بایستی جوی نامناسب بایستی انجام می‌شد. به علاوه، از نظر وضعیت زمین، عقبه، انطباق روحیه فرماندهان و رزمندگان با محیط شمالغرب و مسائلی از این دست، از جمله مشکلات اجرای عملیات بود.

اهداف و طرح مانور:

منطقه عملیاتی بیت‌المقدس 2 در شمال سلیمانیه قرار داشت و شامل منطقه عمومی دشت هرمدان و ارتفاعات ویولان، گوجار، قمیش، دولبشک، الاغلو و ارتفاع آمدین می‌شد. این عملیات به منظور پیشروی به سمت جنوب و غرب منطقه عملیاتی و با هدف نزدیک شدن به شهر سلیمانیه و سد دوکان در منطقه قلعه دیزه طرح ریزی شد.

این اهداف در چند مرحله تحقق می‌یافت. در مرحله اول، باید ارتفاعات ویولان، دشت هرمدان، یالهای ابتدای ارتفاع گوجار و یالهای مقابل این ارتفاع که بر ارتفاع و تنگه الاغلو تسلط داشت، و نیز ارتفاعات الاغلو، قمیش و دولبشک به همراه تنگه دولبشک - الاغلو تصرف می‌شد. در مرحله دوم، بنا به وضعیت موجود، نیروها بایستی به طرف ارتفاعات موکبه و قیوان پیشروی می‌کردند؛ و سپس در مرحله سوم، عملیات به سمت دوکان ادامه می‌یافت. البته، مراحل دوم و سوم عملیات، در صورتی انجام می‌شد که وضعیت دشمن و زمان بندی دست‌یابی به اهداف مرحله اول، طبق برنامه تعیین شده پیش می‌رفت و خللی در آن ایجاد نمی‌شد.

سازمان رزم:

وضع خاص جغرافیایی منطقه و وجود رودخانه قلعه چولان میان ارتفاع آمدین و ارتفاعات دولبشک، الاغلو و قمیش، عملاً منطقه عملیات را به دو محور جداگانه تقسیم می‌کرد، به همین دلیل، جهت آماده‌سازی و انجام عملیات در منطقه، دو قرارگاه در نظر گرفته شد.

علاوه بر این، کثرت یگانهای عمل‌کننده ایجاد می‌کرد، تا هدایت عملیات به طور جداگانه به عهده دو فرمانده و دو قرارگاه گذاشته شود. بنابراین، قرارگاه‌های نجف و قدس برای آماده‌سازی و انجام عملیات بیت‌المقدس 2 انتخاب شدند. قرارگاه نجف در محور قمیش و قرارگاه قدس در محور آمدین، اقدامات خود را آغاز کردند.

در محور آمدین، قرارگاه قدس با استعداد 47 گردان و با یگانهای زیر کار شناسایی و آماده‌سازی منطقه را آغاز کرد:

- لشکرهای 10 سیدالشهدا، با 15 گردان؛ 27 حضرت رسول(ص) با هشت گردان؛ 31 عاشورا با هشت گردان؛ 32 انصارالحسین با هفت گردان؛ 52 قدس با پنج گردان؛ 57 حضرت

ابوالفضل(ع) با چهار گردان و تیپ زرهی 20 رمضان با دوگروهان تانک خشایار. در محور قمیش نیز، قرارگاه نجف با استعداد 57 گردان و با ترکیبی از یگان‌های زیر اقدامات شناسایی و آماده‌سازی منطقه را آغاز کرد: لشکرهای 5 نصر با 12 گردان؛ 21 امام‌رضا(ع) با 10 گردان؛ 55 شهدا، با شش گردان و تیپ‌های 12 قائم(عج) با پنج گردان؛ 18 الغدیر با پنج گردان؛ 35 امام حسن(ع) با هشت گردان؛ 48 فتح با پنج گردان.

در مجموع، استعداد دو قرارگاه با حضور 15 یگان به 104 گردان رسید که با توجه به محورهای عملیات، مأموریت هر یک از قرارگاه‌ها و یگان‌ها تعیین شد.

همزمان با تعیین مأموریت یگان‌ها و بررسی جزئیات بیشتر طرح مانور، یگان‌ها، کارشناسایی وضعیت دشمن در منطقه و آماده‌سازی منطقه و نیروها را آغاز کردند. اگر چه آماده‌سازی منطقه و حضور نیروها در محورهای عملیات به دلیل شرایط سخت منطقه به آهستگی صورت می‌گرفت و شرایط مطلوب فراهم نشده بود، اما با وجود مشکلات فراوان، یگان‌ها در 25 دی 1366 آماده عملیات شدند.

وضعیت دشمن:

تحرك نیروهای خودی در منطقه فاو و اجرای عملیات بزرگ سالانه در منطقه جنوب، سبب گردید تا دشمن توجه ذهنی و تمرکز نیروهای خود را به منطقه جنوب معطوف نماید. وضعیت فصلی در منطقه شمال غرب نیز به گونه‌ای بود که دشمن با توجه به سوابق عملیات‌های پیشین رزمندگان اسلام در این منطقه، امکان عملیات جدی و گسترده را پیش‌بینی نمی‌کرد.

در مجموع این عوامل منجر به غافلگیری دشمن شد. حتی پس از اجرای مرحله اول عملیات، دشمن همچنان از انتقال نیروی متناسب با این عملیات به منطقه امتناع کرد. تنها پس از آغاز مرحله دوم عملیات و با پیشروی به سمت محور اصلی عملیات، دشمن در این منطقه حضور پیدا کرد و تدریجاً به انتقال یگان‌های جدید و یگان‌های احتیاط سپاه یکم و سپاه دوم و همچنین دو تیپ 66 و 68 نیروی مخصوص از لشکر گارد، اقدام کرد. نیروهای دشمن که از ابتدا تا انتهای عملیات به منطقه وارد شدند مجموعاً 8 تیپ و 4 گردان بودند.

اجرای عملیات:

به رغم مشکلات بسیاری که برای اجرای عملیات در فصل سرما و یخبندان و در میان ارتفاعات صعب‌العبور وجود داشت، تلاش‌های وسیعی به منظور فراهم سازی مقدمات عملیات انجام گرفت. علاوه بر اقدامات شناسایی و طرح‌ریزی عملیات، فعالیت‌های گسترده‌ای برای باز نگاه داشتن جاده در مقابل ریزش برف انجام گرفت. علاوه بر این برای تردد نیروهای لشکرهای 10 و 31 در محور قمیش، روی رودخانه قلعه چولان پلی نصب شد.

سرانجام پس از استقرار نیروها، عملیات بیت‌المقدس 2 در ساعت 15:11 بامداد روز جمعه 66/10/25 با رمز مبارک یا زهرا سلام‌الله علیها آغاز شد. ابتدا یگان‌های قرارگاه نجف و سپس نیروهای قرارگاه قدس در سه محور ویولان، دشت هرمدان و ارتفاع قمیش وارد عمل شدند.

نتایج عملیات در شب اول به شرح زیر بود:

- لشکر 32 انصار در محور ماووت تحت امر قرارگاه قدس برای تصرف پال‌های انتهایی قشن وارد عمل شد. اهمیت تصرف و پاکسازی و تأمین این منطقه به دلیل فراهم سازی امکان عبور یگان‌های بعدی به سمت ارتفاع آمدین بود. پیچیدگی و استحکامات موجود در منطقه سبب گردید تا ادامه عملیات در این محور به شب بعد موکول شود.
- لشکر 31 عاشورا روی ارتفاع قمیش وارد عمل شد و با استفاده از راه‌کار لشکر 10 سیدالشهدا(ع) پیشروی کرد طوری که قبل از روشن شدن هوا، مواضع دشمن در این محور سقوط کرد.
- لشکر 6 پاسداران نیمی از ارتفاع ویولان را تصرف کرد. علت اصلی عدم تصرف کامل این ارتفاع، وجود برف زیاد و مشکل تردد نیروها بود.
- لشکر 5 نصر، تیپ 35 امام حسن(ع) و تیپ 18 الغدیر دشت هرمدان را تا ساعت 9 صبح پاکسازی کردند.
- ارتفاع قمیش در محور لشکر 10 به طور کامل تصرف شد و در سمت لشکر 31 قله اصلی آن تصرف نشد و الحاق کامل ایجاد نگردید.

مجموعاً در شب اول به رغم مشکلاتی که در تردد نیروها در میان برف و کوهستان و در مسیرهای طولانی وجود داشت، بخش عمده اهداف مورد نظر تأمین شد.

با روشن شدن هوا عملیات همچنان ادامه یافت. نیروهای دشمن که در محاصره قرار گرفته بودند. بعضاً برای فرار به میان برف‌ها می‌رفتند که جز مرگ یا اسارت سرانجام دیگری نداشتند. در مجموع، عکس‌العمل جدی و قابل توجهی از دشمن مشاهده نشد و همین امر نشانه غافلگیری دشمن نیز بود.

متقابلاً برابر تدبیر فرماندهی قرارگاه نجف برای ورود به تنگه قمیش و پشت سر گذاشتن مواضع دشمن، نیروهای تحت امر این قرارگاه با یک خیز نسبتاً بلند وارد تنگه شدند و بدین ترتیب مواضع دشمن در پشت ارتفاعات قمیش از سمت دهکده، متزلزل شد، ضمن این که نیروهای لشکر عاشورا نیز قبل از ورود نیروهای قرارگاه نجف به داخل تنگه، قلعه اصلی ارتفاعات قمیش را تصرف کردند و در نتیجه نیروهای خودی به طور کامل بر این منطقه مسلط شدند.

موقعیت جدید نیروهای خودی در این منطقه (تنگه قمیش) و تأثیرات ناشی از این وضعیت، منجر به افزایش حساسیت دشمن و در نتیجه افزایش فشار قوای عراقی برای باز پس‌گیری منطقه گردید.

پس از این مرحله موفقیت آمیز، لازمه تداوم عملیات تصرف ارتفاعات دولبشک و الاغلو بود که بدین وسیله امکان پیشروی به سمت ارتفاعات موکبه و قیوان فراهم شود. با گذشت زمان و تداوم عملیات نیروهای خودی در شبها و روزهای بعد، در اوضاع جوی بسیار نامساعد و افزایش تدریجی حضور نیروهای دشمن و فشار آنها، ادامه عملیات ضرورتاً نیاز به توان بیشتری داشت و این امر تنها با کسب زمان برای بازسازی یگان‌ها امکانپذیر بود. بنابراین، نیروها در محورهای مختلف به تثبیت منطقه تصرف‌شده اقدام کردند.

در این عملیات ضمن تصرف ارتفاعات آمدین، وبولان، گوجار، قمیش، تپه‌سوزنی و گرده شیلان، امکان تردد نیروهای قرارگاه رمضان به مناطق آزادشده در داخل خاک عراق فراهم شد. در این میان، مجموعاً بیش از 70% از اهداف عملیات تأمین شد. در این عملیات بیش از پنج هزار نفر از نیروهای دشمن کشته و زخمی و بین 50 تا 100% یگان‌های درگیر آن در منطقه منهدم شدند. غنائم به دست آمده در این عملیات نیز قابل توجه بود.

منبع: ساجد